

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ

ГАЗЕТА
1918 йил
21 июндан
чиқа бошлаган

ЎЗБЕКИСТОН КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИ МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ,
ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИ ВА МИНИСТРЛАР СОВЕТИНИНГ ОРГАНИ

№ 253 (20. 820) 1990 йил 3 ноябрь, шанба Баҳоси 3 тийин.

ШУ КУННИНГ

НАФАСИ:

янгиликлар,

хабарлар

ПРЕЗИДЕНТ КЕНГАШИНИНГ МАЖЛИСИ

31 октябрь куни ССЖИ Президенти М. С. Горбачев раислигида Президент Кенгашининг мажлиси бўлиб ўтди.

Президент Кенгашининг ишида ССЖИ Вазирлар Кенгашининг раҳбарлари қатнашди. Унда мамлакат аҳолисини озиқ-овқат моллари билан таъминлашга алоқадор масалалар кўриб ўтилди, халқ ҳўжалигини қиш шароитида ишлаш учун

тайёрлашнинг бориши батафсил таҳлил этилди.

Мажлисида ССЖИ иқтисодиётини бозор муносабатларига ўтказишнинг амалий вазифалари муҳокама қилинди.

Муҳокама этилган масалалар юзасидан ССЖИ Президенти М. С. Горбачев аниқ топшириқлар берди.

(ТАСС).

Пахтанома

Ўзбекистон ССЖ Давлат ҳисоб комитетидан хабар қилишларича, пахтакорларимиз йиллик режани 5 фоздан зиёд ошириб бажаришди. Ўзбекистоннинг барча вилоятлари топириқни ошириб бажардилар.

*

Бухоро, Сурхондарё, Хоразм, Фарғона, Қашқадарё, Наманган, Андижон вилоятларининг деҳқонлари алоҳида ибрат кўрсатдилар. Самарқандликлар билан андижонликлар сўнгги йилларда биринчи марта йиллик режани ошириб удалашди.

*

Дастлабки ҳисоб-китобларга кўра жумҳуриятимиз пахта майдонларининг ҳар гектаридан 27,4 центнердан хом ашё йиғиштириб олинди. Ҳосилнинг 88 фозини юқори навларга топширилди.

*

Жумҳуриятимиз деҳқонлари гайрат-шижоатни сусайтирганлари йўқ. Айни кунларда улар далаларни гўзапоядан тозалаб, шудгорлашга киришдилар. Зеро, келгуси йилги мўл ҳосил — бугунги кундаги шудгор сифатига боғлиқ.

*

УЛКАН ХИРМОНГА
МУНОСИБ ҲИССА
Қўшганлар

Қашқадарё вилоятининг
Ульянов районидagi «III Интернационал» давлат ҳўжалиги илгор термичиси Турсуной Эшонқулова хирмонга барака киритди.

нат — роҳат» жамоа ҳўжалиги пахтакорлари — брыгада бошлиғи Қувондиқ Зойиров, механик-ҳайдовчи Фазлиддин Зойиров, ҳўжалик бошқарувининг раиси Абдурашид Исмоиловларни кўриб турибсиз. Учинчи суратда эса Ангор

районидagi Куйбишев номили колхоз механизатори, Ўзбекистон ССЖ халқ депутати Жўра Бекнонов тасвирланган. Социалистик Меҳнат Қазармони Абдулла Алимов Қорақалпоғистон мухтор жумҳу-

риятдаги «Қириқзобода» колхозига раҳбарлик қиладди.

Б. ИСМОИЛОВ,
Ғ. АЛИЕВ,
М. МЕРГАНОВ,
Э. ҚОЗОҚОВ
туширган суратлар.

Сўз—жумҳурият фуқароларига

МАДАД

БУ йилги уюшқоқлик билан ўтган пахта йиғим-теримида биз, машинасозлар ҳам четда туришни лозим топмадик. Ҳар галгидек асосий эътиборни сифатли пахта териш машиналари ишлаб чиқаришга қаратдик.

Тўғриси, бу йил конструктор ва муҳандисларимиз ҳам росе тер тўкишди. Улар агрегатларни такомиллаштириб, янги «14 ХС—1,8» типидagi терим машиналарини яратишди. Бу терим агрегатлари бир қанча техник қўлайликлари туфайли ҳайдовчиларимизга қўл келди.

Умуман, йил бошидан буён пахтакорларимизга қарийб 4 минг донга сифатли терим машиналарини etkazиб бердик. Қўшни жумҳурият деҳқонларига ҳам шартнома мажбуриятларида кўрсатилган миқдорда машина-механизмлар юбордик.

Ҳайдов машиналари ва дала транспорти воситаларини эҳтиёт қисмлар билан таъминлаш масаласига алоҳида эътибор берилди. Режадагидан 20 фоз кўпроқ эҳтиёт қисмлар ишлаб чиқарилди. Жумладан, ўтган ойнинг ўзида 2 миллион сўмликдан ортиқ зарурий эҳтиёт қисмлар колхоз ва совхозларга жўнатилды.

Пахтакорларимиз оғирини енгил қилишга оз бўлсада ҳисса қўшганимиздан мамнунмиз.

А. КЕНЖАБЕКОВ,

Тошкент қишлоқ ҳўжалик машинасозлиги ишлаб чиқариш бирлашмаси йиғув цехининг ишчиси.

БАРАКА ОМИЛИ

Авалло, жумҳуриятимиз барча пахтакорларини қизгин табриклайман, уларга сўҳат-саломатлик тилайман.

Бу йилги ҳосилнинг тез фурсатда териб олинишининг асосий сабаби йиғим-теримда пахта териш машиналарини кенг қўламда ишлатилди. Айниқса, пахта териш машиналарининг ярим автомат ҳолига келтирувчи ўзини-ўзи тозалайдиган автомат таркибгай шпинделлар билан таъминланиши ютуқларнинг омиллидир.

Пахтани очилтириб териш гўзанинг тегишарлигини талаб қиладди. Селекционер олимларимиз этиштирган тегишар навларни («Юдуз») ҳавта кенг жорий этсак, янада иқтисодий-ижтимоий ютуқларга эга бўлур эдик.

Бу йилги ҳосил деярли ҳашерчиларсиз териб олинди. Бу машинанинг шарофатидир. Жумҳуриятимиздаги барча пахта териш машиналарини автомат шпинделлар билан таъминласек, этиштирилган ҳосилни 25—30 кун ичида бемалол териб оламиз.

Ҳ. УСМОНХУЖАЕВ,

Ўзбекистон ССЖ Фанлар академияси академиги.

ТАЪЗИМГА МУНОСИБ

Пахтакорларимиз улкан хирмон уйган эканлар, бу катта қувонч, албатта. Деҳқонларимиз бу йил ҳам ўзларига бериладиган «меҳнатсавари», «лафзи ҳало», «марди», «фидойи» сифатлари меҳоглик тўғри ва адолатли эканини яна бир бор исботладилар. Бундай фидокорлик биз, санъаткорлар жўшиб, фахрланиб қуйлайдиган, «Таъзим» туркумига кирувчи қўшиқларнинг ижро авжини янада баландлатди.

Лекин қувонч галаба кунни билан чекланиб қолмаслиги керак. Балки йил бўйи шундай хурсандчилик давом этиши, кайфиятлар хуш бўлиши лозим. Пахтакор меҳнатига «муносиб маданий хизматдан баҳраманд бўлса, курорт ва санаторийларга, дам олиш уйларига ташриф буюриб, мазмунли ҳордиқ чиқарса, соғлигини тикласа, бугунги катта шодлиғу хурсандчилигига унга тамоман сингади.

Умидимиз шулки, жумҳуриятимиз иқтисодий мустақиллигини барқарор этиш борисида амалга оширилажак ишлар пахтакорларимиз турмуш шароити меҳнатларига муносиб даража бўлишини таъминлайди.

Ўзбекистон ССЖ, Қорақалпоғистон, Татаристон мухтор жумҳуриятлари халқ артисти.

Отажон ХУДОЙШУКУРОВ,

Ўзбекистон ССЖ, Қорақалпоғистон, Татаристон мухтор жумҳуриятлари халқ артисти.

Ҳамид ИКРОМОВ рўзнома деҳқончилиги санъати бўлини мудирини этиб тайинланди. У 1965 йилда В. И. Ленин номидаги Тошкент давлат доринфунуни журналистика бўлимининг битиргандан сўнг Ўрта Чирчиқ район «Машъал» рўзномасида бўлини мудирини ва муҳарририни бўлиб ишлади. Шундан сўнг 1973—1990 йилларда Ўзбекистон телевиденисида бош редакциянинг бош муҳаррири ва «Тошкент ошоши» рўзномасида бўлини мудирини вазифаларини ишлади. «Қанотлар», «Тонг юлдузи» жиссалари ва бир катор публицистика, ҳикоя ва очерклар муаллифидир.

Албатта, пахтакор деҳқон меҳнатига кам ҳақ тўлаб келинган, хом ашё тўласинча марказ томонидан тасарруф этилган ўша пайтларда бу масаланинг юзига чиққани тушунарли. Ўзбек деҳқонларини, айниқса аёлининг, қолверса, фарзандларининг тақдирини фақат пахта билан боғлаб қўйилди, улар меҳнатига муносиб баҳо берилмади. Жумҳурият раҳбарлигида ҳақиқий қайта қуриш амалга ошганини, иқтисодий мустақилликка юз бурчи шарофати билан бунга чек қўйилди. Айтайлик, бу йил олийгоҳ талабаси у ёқда турсин, ўқувчи ёки шаҳарлик ҳашарга сафарбар этилмаса, Негаки, машина теримида зўр берилди. Жами ҳосилнинг 60 фозидан зиёдроги «эвгори кема»ларда йиғиштириб олинди. Деҳқонлар олдига ўз маҳсулотини дастлабки қайта ишлаш, шартнома асосида ўзига мақбул ҳаридорга толасини сотишга бўлган имкониятлар очилмоқда. Бу бугунги кунда ҳар биримизга оидин.

Биз жумҳуриятимизда мева-сабзавот ва полиз маҳсулотларининг ҳам мўл-қўллигини таъминлаш учун кўп ишлар қилинганлигини яхши биламиз. Аммо пахта ўрнига ана шу хил маҳсулотларни қўллаб этиштириш тарафдорлари бир нарсани тушуниб етишмаётганга ўхшаيدилар. Муҳарриратимизга келадиган хат-хабарларда мева, сабзавот маҳсулотларини қайта ишлайдиган корхоналар этишмаслиги оқибатида улар ўз сифатини йўқотавтган, кимга сотишини билмай бошларини қотавтган ҳақида ачинарли фикрлар бавен этилмоқда.

Хўш, шундай экан, ризқ-рўзимиз — аниқроғи, бу йилги 5 миллион тонна пахта халқимизга нималар беради! — бир шу ҳақда ўйлаб кўрайлик. Бу пахтадан бир миллион 570 минг

(Давоми тўртинчи бетда).

ССЖИ Олий Кенгаши Раёсатининг қарори 1990 йил 7 ноябрь куни Москва шаҳрида БИР ВАҚТНИНГ ЎЗИДА ЎТКАЗИШ МЎЛЖАЛЛАНГАН НАМОЙИШЛАР ВА МИТИНГЛАР ТЎҒРИСИДА

1990 йил 7 ноябрь кунини Москва шаҳридаги Қирил Майдонда шаҳар жамоатчилиги вакиллари меҳнатнашларининг 1990 йил 23 октябрдаги қарорига асосланиб, ССЖИ Олий Кенга-

ши Раёсати қарор қиладди: 1. 1990 йил 7 ноябрда Москва шаҳрида бир вақтнинг ўзида ёки муқобил тарзда намоийшлар ва митинглар ўтказилиши мақ-

садга мувофиқ эмас деб топилсин. 2. Бир вақтнинг ўзида ёки муқобил намоийш ва митинглар ўтказиш ташаббуси билан чиққан жамоат бирлашмаларига ана шу таъбирларни 1990 йил 7 ва 8 ноябрь кунлари Улуғ Октябрь социалистик инқилоби санасини байрам қилиш билан боғлиқ бўлмаган исталган бошқа вақтга ўтказиш тавсия қилинсин.

3. Халқ депутатлари Москва шаҳар кенгаши раёсати ва Москва шаҳар кенгаши ижроия қўмитаси ушбу

қарорини бир вақтнинг ўзида намоийшлар ва митинглар ўтказиш ташаббуси билан чиққан шахслар ва ташкилотларга маълум қилинсин ва бунда асосий давлат байрамини оёсийшталик, мамлакатдаги барча жамоат кучларининг жипслашуви ва ҳамкорлиги вазиятида ўтказиш зарурлиги таъкидлансин.

ССЖИ Олий Кенгашининг
Раиси
А. ЛУКЬЯНОВ.
Москва, Кремль.
1990 йил 1 ноябрь.

ССЖИ Президентининг ёшлар билан учрашуви

МОСКВА, 1 ноябрь. Бугун эрталаб ССЖИ Президенти М. С. Горбачев мамлакат талабаларининг намоёндалари билан учрашди. Талабалар касбаб уюшмалари ва бошқа ташаббускор ташкилотларнинг фаоллари, Бутуниттифок талабалар анжуманининг бир гуруҳ делегатлари, ССЖИ Ёшлар ташкилотлари комитети ҳузуридаги талабалар кенга-

шининг аъзолари, турли жумҳуриятлардаги бир қанча етакчи олий ўқув юртлари ўзини ўзи бошқарув идоралари таркибига кирувчи талабалар Кремлга тақлиф этилдилар.

Айтилган, ўткир ва қизиқарли бўлиши қутиладиган мунозаралар чоғида талабаларнинг кайфияти ҳамда олий ўқув юртлари жамоаларида ижтимоий-сиёсий ва зиятнинг ривожланиши ҳусусида гап бўладиганга ўхшади. Учрашув қатнашчилари Президентни топишган мурожаатномада олий мактабнинг ҳозирги аҳолидан чуқур ташвишланиши, талабаларнинг ҳуқуқлари ва манфаатларини ҳимоя қилиш юзасидан қийинчилган

(Давоми учинчи бетда).

«Ўзбекистон ССЖ халқ депутатлари мақоми тўғрисида»
Ўзбекистон ССЖ қонуни лойиҳаси ҳақида

депутатларнинг мақоми тўғрисидаги Қўнун лойиҳасининг асосий қоидалари шулардан иборат. Шунинг таққидлиши истаридики, бундан ҳужжат қатъий ва узиқ-сизил белгилан қўйилган қоидаларнинг қотиб қолмаси мажмуаси эмас. Ҳужумхурия тизим Советлари ва депутатларнинг ҳаёти ҳамда амалий тақририси қайта қўриқ шариотларида депутатларнинг мақомига туғатишлар киритади, халқ вакиллари нинг фаолиятига янги шакллар бер, услублар ва йўналишлар билан бойитади. Қўнун қабул қилиниши муносабатан билан жиний, меҳнат, маъмурий қўнунларга ҳозирининг Уздаёқ тегишли ўзгартиришлар ва қўшимчалар киритиш лозим. Мазакур Қўнун лойиҳасининг қоидалари лозим даражада депутатларнинг иш самарадорлиғини таъминлайди ва уни қайта қилиш керак деб йўлайман.

«ЎЗБЕКИСТОН ССЖДА ИЖРО ЭТУВЧИ ВА ИДОРА ҚИЛУВЧИ ҲОКИМИЯТ ТУЗИЛИШНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ ТЎҒРИСИДА»ГИ ҚОНУН ЛОЙИҲАСИ ҲАҚИДА ВА ЎЗБЕКИСТОН ССЖ КОНСТИТУЦИЯСИ (АСОСИЙ ҚОНУНИ)ГА ВА ЎЗБЕКИСТОН ССЖ ЖИНОЯТ КОДЕКСИГА ҚЎШИМЧАЛАР ВА ЎЗГАРТИШЛАР КИРИТИШ ТЎҒРИСИДА

Қонунчилик, қонунийлик ва ҳуқуқ-тартибот масалалари
комитетининг раиси, депутат Э. Ҳ. ХАЛИЛОВ маърузаси

сўраймиз.

Маълумки чорак финал уч-
увлари ноябрнинг ўрта-
и белгиланган. Командалар
да икки бор беллашадилар.
тгги ўйин эса 17 ноябрь
и ўтказилади.

(Y3TAΓ)

ПАХТАНОМА

Ш. АЛИМОВ олган сурат.
[ЭТАГ].

[Давоми. Боши биринчи бетда.]

тоннадан ортиқ тола чиқиши кутилмоқда. Ҳар тонна топадан эса 10,7 минг погон метр газлама тайёрланади. 5 миллион тонналик хом ашёдан 2 миллион 750 минг тонна чигит чиқади. Айтайлик, унинг салкам 10 фоизи, яъни 250 минг тоннаси экишга сарфланади, қолган 2 миллион 500 минг тоннасида эса пахта ёғи, яна қанчадан-қанча линт, момиқ, тўқимачилик ва химия саноати маҳсулотлари, картон ва бошқа нарсалар тайёрланади. Бу йилги хирмонимиздан чиқадиган чигитдан 400 — 425 минг тонна пахта мойи олишимиз мумкин. Бир миллион 600—800 минг тонна, ҳатто 2 миллион тоннагача кунжара шөлүх ва бошқа маҳсулотлар тайёрланади. Чорва учун деҳқонларнинг шахсий моллари учун қанчадан-қанча озуқа бунёд этилади.

КАТТА

Бугина эмас, беш миллион тонналик пахтаимиздан қолган ғўзапоилар-чи! Тўғри, ҳозирча улардан деҳқонларимиз — ўтин сифатида фойдаланишяпти. Келгусида эса ундан чорва озуқаси, қурилиш материаллари, картон ва қоғозлар ишлаб чиқариш хусусида олимларимиз иш олиб бормоқдалар.

Ҳа, пахтани кўп етиштирсак бу билан биз асло зиён кўрмаймиз. «Хўш экология-чи? Заҳарли дорилар селиб, кишиларимиз соғлиғига зиён етказаятгани-чи?» — деган «ҳайкириклар»ни ҳам эшитиб турибмиз. Бундан роппа-роса йигирма йил муқаддам Тошкент вилояти Урта Чирчиқ районидан ғўза бағрини сунъий тўктириш учун тайёрлардан воз кечиб, агрегатлардан фойдаланишга ўтилганининг гувоҳи бўлгандик. Ҳашаротга қарши курашда ҳам, ғўза бағрини сунъий тўктиришда ҳозир ҳам заҳарли химикатлар ва дефолиантлар ишлатилмаётгани, тайёрлардан эса воз кечиб борилаётгани, барча агротехник тадбирлар деҳқонларимиз соғлиғига зарар етказмаётгани кўпчиликка маълум. Шундай экан, энг сердаромад соҳа — пахтачиликдан ҳалқимиз меҳрини соғинаётгани кимнинг ҳақиқи?

Айтайлик, сиз пахта ўрнига бошқа қишлоқ ҳўжалик экинни, масалан, картошка экингиз. Ҳар гектардан 100 центнердан ҳосил олингиз. Агар килограммининг 40 тиёндан соҳа-сизга 4 минг сўм даромад қилишгиз мумкин. Еки узунини жуда сердаромад маҳсулот дейишди. Унинг ҳар гектардан 150 центнердан ҳосил кўтарганингизда ҳам (ҳар килограммининг 40 тиёндан сотган тақдирда) даромад 6 минг сўмга бориши мумкин. Уни то эгасига топширгунча ундан бири эки яхши бўлибди. Ҳаммамизга маълумки, қайта ишлаш корхоналари етарли эмас. Бордин-ю, жумҳуриятимизда ҳаммаёқни узум билан картошка босиб кетса, деҳқон уни қавққа олиб бориб сотади.

Жумҳуриятимизда пахтанинг ўртача ҳосилдорлиги 27,4 центнер ва ундан эиёдорнинг ташкил этилиши ҳисобга олсак, пахтадан қанчалик кўп, ранг-баранг маҳсулотлар олишимизни чамалаш қийин. Жумҳуриятимизда 5 миллион тонналик хирмон узунига бизда ҳамма имкониятлар борлигини ҳаёт ўзи кўрсатиб турибди. Унинг бошқа ўсимликларга нисбатан фойдаланишга ўзлаб ўтиришга ортиқча ҳождат йўқ-ку. Бу йил деҳқонларимиз хом ашёнинг ҳар тоннаси учун бир минг сўмдан зиёд ҳақ олишди. Келгуси йилдан эса бир минг олти юз ўттиз сўм атрофида бўлиши кутилмоқда. Жумҳуриятимиз раҳбарияти ҳаёт учун ҳар тоннасига икки минг икки юз сўмдан нарх қўйиш ташаббуси билан чиқмоқда. Бу яхши режаларнинг амалга ошиши деҳқоннинг бирини икки қилиши аниқ. Гапнинг қисқаси, пахта бошқа экин турларига қараганда энг фойдали, сермаҳсул экиндир.

Тўғри, ҳадеб бир майдонга пахта экилавериб, ернинг мадори кетиб қолган жойлар бор. 300—400 минг гектар майдон қаттиқ шуланган, суғориш мароми бузилган, ҳар хил ҳашоратлар ғўзага кун бермай қўйган. Ҳаттоки, бугун кўп ерларимизда чўвалчан йўқолиб кетди. У ерларни говак қилиб, ҳаво бериб турар экан, деган фикрлар ҳақли. Бу эса амаллаб экишни тўғри жорий қилиш, ерларнинг мелiorация шaroитини яхшилаш, маҳаллий ўғитлардан кенг фойдаланишга эътиборни талаб қилади.

Ҳомкўтларга қараганда, жумҳуриятимиз пахтакорлари бу йилнинг ўзидаёқ қўшмача бир миллиард сўм даромад қилдилар. Бу нимаини ҳисобига бўлди! Аввало, ишчи кучи ҳар йилгидан қамроқ жалб этилди. Яъни ҳосил ҳашарчилар ердан эсиб териб олинди. Оила пудрати, ижара усулида ишлаган пахтакорларимиз бундай ерданга мутлақо ҳождат йўқлигини масвудна ана бир бор исботладилар. Қолаверса, бу йил механик-ҳайдовчилар ташаббус кўрсатиб, жуда қаттиқ ишладилар. Ҳатто улар орасида ҳар кун 100 сўмгача даромад олганлар кўп бўлди.

Эта бир қувончлиси шундаки, бу йил пахтаимиздан ўзимизга кўпроқ даромад қолади. Жумҳуриятимиз деҳқонлари ва механик-ҳайдовчилари чўнқаларига қамда 300 миллион сўм пул тушади. Бунга эса пахтанинг сифатини ошириш, уни асо-

сан биринчи ва иккинчи навларга топшириш орқали эришдик. Деҳқонларимиз ундан ўз иктимойи, маданий-маъшый эҳтиёжлари, қурилишлар учун фойдаланадилар.

Бошқариладиган бозор иқтисодиётига ўтиш билан боғлиқ бўлган кўпгина муаммоларимиз бор. Пахта деҳқонларимизнинг, қишлоқ меҳнатчиларининг турмуш тарзини белгилаб бераётган, ундан келаятган даромад ҳисобига яшаётган экан, унинг дастуруни тўқин бўлиши ҳам, ишларининг ривожини ҳам ана шу пахтага боғлиқ. Шундай экан, у билан боғлиқ муаммоларни дадил ва имкони борича тезроқ ҳал этиш, ҳар тонна пахта толасининг ҳақиқий баҳоси учун астойдил курашиш, деҳқоннинг бағрига ҳақиқий шомол тегиши керак!

Беш миллион ҳақида ўйлар эканман, шундай демокчиман: минг-минглаб деҳқонларнинг кўнглига кўл солиб кўринг-а, уларнинг пахтага меҳри қандайлигини ҳис этасиз. Биз пахтачилик билан боғлиқ муаммолар тўла ҳал этилган деб, даъво қилаётганимиз йўқ. Улар қадамба-қадам ҳал этиб бориляпти. Пахтакорнинг истиқболи ўз пахтасидек нузли ва умидбахш эканлиги эса аниқ!

Н. БОЗОРГА ТАЙЁРМИСИЗ?

Жумҳуриятимиз раҳбарияти пахтани фақат мамлакатимиз минтақаларигагина сотиш билан чегараланиб қолмай, давлат буюртмасини мўйван микдорда қамайтириш билан, жаҳон бозорига чиқишни ҳам еклаб чиқди. Бу пахтакорлар қалбига чўғ солиб юборди. Аммо шу ўринда масаланинг бошқа томони борлигини ўйладим. Биз айтайлик, пахтани четга сотадиган бўлсак, деҳқонларимиз жаҳон бозорига чиқишга тайёрми? Ҳамма гап мана шунда!

ДОВОН

Яқинда рўзномамизда эълон қилинган Шеробод тажрибаси бу борада илк қадамдир. Маълумки, бу тажриба кўпчиликка маълум тушди. Бошқариладиган бозор иқтисодиётига ўтишга тайёрларлик кўриладиган шу кунларда уни ҳар томонлама қўллаб-қувватлаш, ундан фойдаланиш зарур. Неге биз бу тажрибани кенг ёйиш зарур, деймиз. Икки оғиз сўз билан айтиладиган бўлсак, бунинг моҳияти — илгари ҳўжаликлар хом ашёни териб, давлат қабул пунктларига топширадиган-ю, у ери билан ишлари бўлмасди. Энди бу пункт ҳўжаликнинг ўзиге (пахта тайёрлаш заводи ҳисобидан) текинга ўтказилди. Бинобарин, ҳўжалик энди тайёр хом ашёни «бирова»га бериб юбориш ўрнига ўзи қайта ишлаш имконига эга бўлди. Яъни «завад» — тегирмон» усули майдонга келди. Завад орқали тола сифати учун астойдил курашадиган ва бундан маданий манфаатдорлиги ошадиган бўлди.

Аммо ҳолва деган билан оғиз чўчимайди, дейди ҳалқимиз. Ҳали жумҳуриятимиздаги кўп ҳўжаликларда бундай тажрибе йўқ. Уни ҳар томонлама пухта ўрганишлари, ўллатиришлари зарур.

Иккинчидан, пахтакор ҳўжаликлар жаҳон бозорига тола-нинг нархи қанчалигини, унга муносиб аъло сифатли тола тайёрлаш технологиясини мукамал билиб олишлари керак бўлади. Бинобарин дунёда беш-олти мамлакат, АҚШ, Англия, Хитой ва бошқалар ўртасида тола нархи қайқалиб туради. Жумҳуриятимизнинг бу йилги пахтасидан бир ярим миллион тоннадан ҳам зиёд тола чиқиши кутилаётган экан, энди ҳамма гап жумҳуриятимизнинг барча вилоят ва районларида ана шу толанинг юқори сифатли, жаҳон бозоридан толарлар билан беллашадиган даражада бўлишида қолган.

Бозор иқтисодиёти арасида кўпроқ деҳқоннинг ўзига эрк бериш, ҳўжаликларнинг ўз ишлаб чиқариш режаларини ўз хоҳишларича тўзиш ва ўзларининг истак-хоҳишларига қараб етиштирган маҳсулотларини қандай тақсимлаш ҳўқуқи амалга ошмоқда. Ҳалқ тили билан айтганда, деҳқончиликнинг бозори энди-энди қайнаётди. Булар ҳамма қайта қуриш даврининг шабадаси эканини деҳқон тушуниб етди. Жойларда ерлар уларга бўлиб берилаётгани, натижада илгари зарар кўриб келаятган жамоа ҳўжаликлари қаддини тиклаб олаётгани шунинг меваларидир.

Шу пайтгача жумҳуриятимиз асосан хом ашё базаси бўлиб, пахта ва бошқа зироат экинларидан олинган ҳосил жойларда қайта ишлаш корхоналарига йўлланган бўлса, энди у ўз мулкнинг сўлтони бўладиган палларлар келганидан ҳамма мамнун. Бугун: «Нега тилладан ҳам бебаҳо хом ашёимизни ўзимизда қайта ишлаб, беҳирим газламалар, кийим-кечаклар ва бошқа нарсалар ишлаб чиқаришни кўпайтиролмаймиз?» деган ҳақли савол қўйилмоқда. Ҳа, биз ҳам энди ундан тайёр маҳсулот ишлаб чиқарадиган қувватларни имкони бориче

тезроқ бунёд этиш, у бор жойларда эса кўпайтириш чораларини кўрсак, нур устига аъло нур бўларди!

Бугунги кунда маъмурий-бўйруқчилик усули синиб, кўпроқ ташаббускорликка, фаол амалий меҳнатга, иқтисодий изланиш ва омиликорликка кенг истикбол йўналиш очиб берилаётган экан, оила пудрати, ижара қулоқ эъзаётган экан, жойларда ишга энди кўмулани эмас, иқтисодий жиҳатдан саводди ендиюш қанчалик зарурлигини таъкидламоқчи эдик. Эндиги пахта илми ҳайрбаддин бир-бирдан хуш ажрата билишни тақозо этипти. Сир эмас, ҳали кўп давлат ва жамоа ҳўжаликларда иқтисодий саводдон мутахассислар етиштирилмай. Уларнинг кўпчилигида ҳамон эскича тафаккур ҳўқи сурпти. Пехтачиликни саноат эсосига кўчиришни жадаллаштириш, жаҳон бозорига муваффақият қозонишининг ўзи бўлмайди.

Шу ўринда иккита мисол келтириб ўтишни истардим. Нав масаласини олиб кўрайлик. Бизда ўттиз хилдан зиёд пахта нави бор. АҚШда эса 60 га қич. Холбуки, бизда ҳам икки-олтадан олдин икки юз хилдан ортиқ ғўза нави бўлганини кексалар яхши эслашади. Ҳиндистонда эса бундан ҳам кўпроқ. Нав қанча кўп бўлса, ер шароити ҳар хил бўлган бизнинг жумҳуриятимиз учун шунча яхши. Негак ҳар жойнинг, ҳатто битта ернинг ҳам ўзига хос ҳар хил хусусиятлари борлигини яхши биламиз. Бу ҳисобга олинмаса, ғўзани минг парварош қилинг, айланб-ўргилинг, ҳосилдорлиги юқори бўлмайди. Навчилик, уруғчилик ҳосилдасида ишлаган олим ва мутахассисларга битта истигимиз бор. Америкада экинладиган чигитни кўрганмииз? Шафтоли гулини биласиз-а, у ерда чигит ҳудди шундай — бинафша рангда донна-донна қилиб чўнонам ишлов берилгани, унга на илт юқади, на бошқа нарс. Негак, чигит, уруғ бошдан пухта, АҚШда янги нави чиқарган компаниянинг ўзи унинг уруғини ҳам етиштириб беради. Агар уруғ тез умаса, бутун жавобгарлик унинг зиммасида бўлади. Бизда эса битта институт яратган навадан айтайлик, 50 та ҳўжалик уруғ тайёрлайди. Муаллифлик назорати бўлишиги ёки йўқлиги оқибатда бу уруғлик тақдир учун аниқ жавобгар йўқ. Қўйганда ҳўжалик қулиб қолаверди. Қани энди бизда ҳам завад бир хил нави тайёрлаб берса! Холбуки у кўп ҳолларда аралаш навларни ишлаб чиқаради. Бундан ташқари деҳқон ўзи етиштирган пахтасини бевосита ўзи сотадиган бўлса.

Еки «зангори кемачларимизни олиб кўрайлик. Бир неча ўн йиллардан бун «оз-моъдан» тақомиллашиб боришти, холос. Ҳанузгача бу соҳада кескин бурилиш бўлмаётди. Сабаби нима? Таркибий шпинделли олмавий равишда ишлаб чиқаришда қийинчиликлар юз берипти. Чунки уни Иттифоқимиздаги тегишли заводлар вақтида етказиб берилаётган. Холбуки, бу шпинделлар мунтазам ишлаши устига, пахтани ҳам тўкмайдик. Иттифокда пахта териш машиналари ишлаб чиқараётган ягона Тошкент қишлоқ ҳўжалик машинасозлиги ҳамда трактор заводи ишлаб чиқариш бирилшмалари бу борада суст-кашлик қилмоқда.

ЙҲЛИДА

Рўзномамизнинг деҳқончилик саноати бўлими ана шулардан келиб чиқиб, бир неча янги руқунлар очини режалаштирди. «Деҳқончилик саноати: янги қирралар», «Иқтисодий шарҳ», «Олим муаммо қўйди», «Бошқариладиган бозор иқтисодиёти: у деҳқонга қимматлар беради!», «Хом ашёни қайта ишлаш корхоналарида», «Хоржидиги ҳамкорларимиз тажрибасидан» сингари қатор руқунлар остида бериладиган материалларда ана шу муаммолар хусусида фикр юритилади. Булар «Пахтаномамизнинг» янги саҳифалари бўлади.

Ҳалқимиз ўз фарзандларининг тағлайини меҳнат билан кўтареди, десак асло муболага бўлмайди. Ҳудди у меҳнатга тугилгандек таассурот тугилади гоҳо. Деҳқонларимиз инсон сифатида қандай яшаётди, уларнинг орзу-ўйлари, яратиб берилаётган шарт-шароитлар ҳақида фикр юритиш, бу борада амалда қўрила бошлаган тадбир-чораларни тезроқ рўйб-га чиқариш учун барча баробар жон кўйдириш зарурдир. Сир эмас, баъзи жойларда (Сирдарё ва бошқа вилоятларда) ҳатто оддий ичимлик суви машиналарда етказиб берилади. Дала шийонлари, болалар боғчаларини-ку тилга олмай қўя қолайлик. Ахир, ХХI аср бўлсагача турса ҳамон ана шу «оддий» муаммоларни ҳал қила олмагач, ана чўзиб юборсан инсофданим! Рўзнома саҳифаларида масаланинг шу томонига ҳам кўпроқ эътиборни қаратиб «Деҳқоннинг маънавий олами», «Қишлоқнинг бугунги қиёраси», «Аънавларимизни тиклайлик», «Қишлоқ оқшомлари» каби руқунларда инсон омилини, қишлоқнинг бугунги иқтисодий муаммоларини кенгроқ еритиб борамиз. Бунда, албатта, сиз азиз мушаррафларнинг бизга йўллаган хат-хабарларинизга мунтазамиз! Дилингизга тугиб юрган муҳим «аппарингизни» биз билан баҳам кўрасиз деб ишонамиз.

Механизатор ўйлари
ДЕХҚОН ҚАНОТИ

Мен 20 йилдан ортиқ трактор рулини бошқараман. Умр йўлдошим оилавий эвено бошланг. Бригадамизда 165 гектар ер бор. Ҳозиргача планни 120 фоизга қияллаштириб қўйдик. Кейинги йилларда терим агрегатларидан тўлиқ фойдалана бошладим. Мен ўзим ҳўжалик хирмонига 200 тоннадан ортиқ пахта тўқдим. А. Исаев, А. Усмонов, С. Алиевлар эса 220 тоннадан ортиқ пахта теришди.

Хўжалигимизнинг районда биринчи бўлиб пахта тайёрлаш йиллик планини бажаришида машина теримининг ҳиссаси катта бўлди. Унинг ҳўжалик иқтисодиётига наффи айтмайсанми? Илгари ҳашарчиларни ташиб келтирадиган транспорт учун қанчадан-қанча пул тўлардик. Ҳашарчиларнинг озиқ-овоқти, терган пахтасига оладиган пул-чи? Ҳуллас, машина деҳқонга жуда кўп келди.

Масвум яқунладим. Лекин суръатини бундан ҳам юқори қилишда аввало машинанинг ўзидаги айрим камчиликлар ҳалал берди. Масалан, механизаторларнинг кўп вақти шпинделларни ювиш учун кетди. Мен ўзим бир кунда агрегатим шпинделларини 10—15 мар-

А. УСМОНОВ,
Ўзбекистон райондаги
«Қоландар» давлат ҳўжа-
лиги механик-ҳайдовчиси.

ЮЗДАН ОРТИҚ
ОҚЛАНГАНЛАР

«Пахта иши»нинг қора юзи кўринди

1990 йил 26 октябр кўни жумҳурият Олий Суди ҳайъати Қашқадар вилоятида сайёр йиғилишини ўтказди. Чироқчи ноҳияси билан боғлиқ «Пахта иши» деб аталган жиноят ишлари қайта кўриб чиқилди.

Ноҳия бўйича жами 127 нафар киши айбдор деб топилиб судланган бўлиб, шулардан давлат пулининг бир тийинини ҳам ўзлаштирмаган оддий деҳқон, меҳнатқаш пахтакорлардан юздан ортиқ киши ноҳақ судланган деб топилиб, шу фуқароларнинг ҳаммаси, умуман, айби йўқлиги сабабли оқланди ва уларнинг поймол этилган ҳўқуқлари тикланди.

Жумҳуриятимизда дастлабки қадамлар қўйилди. Сурхондарё вилоятининг Шеробод, Тошкент вилоятининг Пискент, Чиноз пахта заводлари, бир неча пахта пунктлари ҳўжаликлар ихтиёрига берилди. Бу дастлабки самаралар бераётди.

Биз шу ҳақда пахтани стандартлаш, синиш ва сертифицициялаш маркази директори тўққин РАҲИМОВ билан суҳбатладим.

— Пахта заводларининг янги усулда иш кўраётганини қўллаб-қувватлаш керак, — деди у. — Бунда аввало ҳар бир ҳўжалик ўз маҳсулотига ўзи эга бўлади. Лекин бу дастлабки қадам, холос. Унинг иқтисодий масалалари чуқур ўрганилмаган. Биз, аввало, билимдон мутахассисларга эга бўлишимиз керак. Академик Ҳожинова (марҳума) тўғри таъкидлаганидек, пахта толаси сифатининг олтишш фойдан учун тайёрлаш, сақлаш ва қайта ишлаш билан боғлиқдир.

Шу ўринда ана бир мулоҳазани қайд этиш зарур. Пахта заводлари ва пунктларида бунтларга кўзгиниз тушгандир. Тўғрисиини айтиш керак, пахтани бир жойда сақлаш осон. Энг асосийси, 200—600 тоннагача пахта бир жойга жамланса, яхши аралашади.

Мутахассис
муаммо қўяди

Энди қайта ишлаш чоғида эса уни тиккасига оламиз. Бу усул америкалик мутахассисларга ёқаятгани бежиз эмас. Негак, улар пахтани асосан пайкал четларидан сақлайдилар.

Иккинчи муаммо. Ўз ҳосилига ғўза эга бўлган ҳўжаликлар кўпроқ навларга келганда адашиб кетиши аниқ. Ахир, ўзиники қўза яқин қўрилади. Лекин қўза эонда бори чўмичга чиқади. Деҳқон учун ҳам, ишчи учун ҳам тола зарур. Қайта ишлаш чоғида у қанча ва қандай тола чиққанлиги билан ўлчанади.

Пахта ҳосилида чанг, қуруқ бағр бўлиши табиий. Аммо айрим деҳқонлар ҳосилида кўм-кўк бағрларга

Коракўл райониданги «Янги ҳаёт» колхозини пахтакорлари бу йил машина теримига катта эътибор беришди. Механизатор Бобоқул Азиев, тележани Қаландар Арашов ва бошқалар кўпчиликка ибрат бўлишди. Чапдаги суратда: Бобоқул Азиев, Қаландар Арашов, ҳўжалик раиси Бердиқулов Жумаев ва механизатор Жумақул Юсуповларни кўриб турибсиз.

Унда эса Сирдарё вилоятининг Ҳовос райониданги «Фарҳод» совхозининг илгор теримчиси Раъно Очилова тасвирланган.

Х. ҚУРБОНОВ
ва Б. ТУРАЕВ
тушрган суратлар.

лими раҳбари Қаҳрамон АБДУҲАКИМОВ қўшилди.

— Биласизми, хоржий мамлакатларда классер, яъни пахта илмининг йирик мутахассислари ҳосилдан

намунга олиб кўради. Миср, Америка Қўшма Штатлари ва Буюк Британиядаги сингари мутахассисларни йўлга қўйишнинг пайти келди. Албатта, пахта сифатини аниқлашда беш-етти йил тажрибага эга бўлган мутахассислар қабул қилинади. Шунингдек, ташқи савдо, менежмент, маркетинг, реклама, банк ишлари, чет тиллар соҳасида мутахассислар тайёрлаш ва қайта тайёрлаш учун жумҳуриятда ўқув юртлари (лицейлар, техникумлар, олий ўқув юртлари, маалака ошириш илмгоҳлари, тижорат мактаблари) тармоғини вужудга келтириш кўзда ту-

тилган, ўқиш ва иш ўрганиш мақсадида жумҳуриятда кадрлар юбориш учун чет эллардаги шунга ўхшаш муассасалар билан доимий алоқалар ўрнатиш мўлжалланган.

Тўққин Раҳимов: Бундай муаммоларни пахта бирижалар, бозор ва мустақил молия банки очини билан ҳал этиш мумкин. Шундагина биз шу ернинг ўзидан халқаро бирижалар билан бемалол алоқа қила оламиз. Ҳозирча бу ишни Совет-Америка пахтани сертифициция қилиш маркази амалга оширишга интилмоқда.

Пахта заводларининг тегиримон усулида хизмат кўрсатиш хусусида тўхталиб ўтдик. Кейинчалик айрим ҳўжаликларнинг ўзлари пахта заводларини сотиб олдилар ҳам мумкин. Бу жаҳон тажрибасидан ўтган. Бу усулни қўлланшдан аянал

қайси навларга эҳтиёж зарурлигини ҳам аниқ билиш мақсадага мувофиқдир.

Яна бир муҳим муаммога тўхталиб ўтиш жоиздир. Келгуси йилдан бошлаб Совет Иттифоқидан хоржига

чиқариладиган ҳар бир маҳсулот сертификат билан таъминланганини керак. Бусиз бозордаги нархда сотиб бўлмайди. Маҳсулот сертификати — таъминловчининг ютуғи, истеъмолчининг гаровидир. Халқаро ташқи лотлар томонидан тан олинган марказимиз ҳам шундай ҳўқуққа эга. Энг янги синов усулларини билан жиҳозланган жумҳурият пахта маҳсулотларининг сифати ҳақида комплекс маълумот берадиган пахтани стандартлаш, синиш ва сертифицициялаш марказимизнинг тармоқлари вилоятлар ҳам тўзимилоқда. Жумҳуриятимизда ташқи иқтисодий алоқалар структураси қайта ташкил этилди. Ўзбекистон

чиқариладиган ҳар бир маҳсулот сертификат билан таъминланганини керак. Бусиз бозордаги нархда сотиб бўлмайди. Маҳсулот сертификати — таъминловчининг ютуғи, истеъмолчининг гаровидир. Халқаро ташқи лотлар томонидан тан олинган марказимиз ҳам шундай ҳўқуққа эга. Энг янги синов усулларини билан жиҳозланган жумҳурият пахта маҳсулотларининг сифати ҳақида комплекс маълумот берадиган пахтани стандартлаш, синиш ва сертифицициялаш марказимизнинг тармоқлари вилоятлар ҳам тўзимилоқда. Жумҳуриятимизда ташқи иқтисодий алоқалар структураси қайта ташкил этилди. Ўзбекистон

СССР ташқи савдо ва хоржий мамлакатлар билан алоқа давлат комитети, Ўзбекистон Ташқи иқтисодий банки ва бошқа ташқи лотлар тўзиди. Уларнинг мақсади — жумҳуриятнинг ташқи иқтисодий алоқаларда тўла иқтисодий мустақиллигини таъминлаш, ички ҳўжалик нисбатини билан жаҳон бозори нисбатининг мувофиқлаштирилишини таъминлашдан иборат. Шу ўринда ана бир муаммо: ПАХТА БУЙИЧА ТЕХНИК КОМИТЕТ тузилишини тақозо этаётди.

Комитетда пахтачилик билан шуғулланадиган соҳа вакиллари, фаол иштирок этиладиган, ишлаб чиқарилаётган маҳсулотларга зарур бўлган талабларни аниқлайди ва шунга оид барча масалаларни ечадилар. Бу муаммо ҳал этилса, пахтаимиз жаҳон бозорига бўлган талаб лаянда қўйлади, сифати яхшиланади ва қимматроқ баҳода сотиш имконияти туғилади.

Бу муаммоларни ҳал қилиш мақсадида пахтани стандартлаш, синиш ва сертифицициялаш маркази мутахассислар олимлар билан ҳамкорликда пахтани сертифицициялаш дастурини тайёрламоқда.

Суҳбатдош М. ПИРМАТОВ.

ГАЗЕТХОН ИЛҲОМИ

Бободехқоним

Топарманни изласам қиёс,
Таъинатин ва феълнинг мос.
Чопони — қор, дўпписи —
қўёш.

Бободехқоним.
Дафтарин — ер, кетмони —
қалам.

Эгитларда завоқи мужассам.
Ҳар сўзи — дур, қўшиғи — кўпкам
Бободехқоним.

Кимлар сени ювмош билдилар,
Ношукурлик отин миндилар,
Қадринг сезмай бадном
қилдилар.

Бободехқоним.
Сен заминдек вақимсан
Бироқ

Адоват, кин феълнингдан
йироқ.
Қадамнинг ҳар гўл бир
чироқ.

Бободехқоним.
Зурединман, эй, бағри баҳор.
Бир шохинман, эй умри
чинор.
Бир ўғлинман элда Худовёр,
Бободехқоним!

Худовёр ЛАТИПОВ,
Зарбдор район «Богистон»
ижара корхонасининг раиси,
партия ва меҳнат ветерани.

Муҳаррир
Р. РАҲ